George Anca

Despre Dumnezeu în scrierile eminesciene

Fais que mon âme un jour, sous l'Arbre de Science,
Près de toi se repose, à l'heure où sur ton front
Comme un Temple nouveau ses rameaux s'épandront!
Charles Baudelaire

Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată,
Pe-atunci erai Tu singur, încât mă-ntreb în sine-mi:
Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?
Mihai Eminescu

Sono i silenzi in cui si vede
in ogni ombra umana che si allontana
qualche disturbata Divinità.
Eugenio Montale

La întâmplare: ***Les Litanies de Satan***, ***Rugăciunea unui dac***, ***I limoni***. Noica mă întreabă: ce trebuia ocolul Baudelaire pentru a ajunge la Eminescu? Stăniloae, în manuscris: Eminescu e prea sus pentru poporul român, reprezentativ e Coșbuc. Eliade a salutat publicarea ***Luceafărului*** în sanscrită. Montale, dacă crede în Dumnezeu: e o problemă personală. Iar poetul va fi fiind o problemă personală a lui Dumnezeu? Să vedem la Eminescu.

„Sunt două mii de ani aproape de când ea (Evanghelia) a ridicat popoare din întuneric, le-a constituit pe principiul iubirii aproapelui, două mii de ani de când biografia Fiului lui Dumnezeu e cartea după care se crește omenirea. Învățăturile lui Buddha, viața lui Socrate și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului La-o-tse, deși asemănătoare cu învățămintele creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat atâta pe om ca Evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului Nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri mo-

rale şi fizice, şi nu pentru El, ci pentru binele şi mântuirea altora. Şi un stoic ar fi suferit chinurile lui Iisus Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie şi dispreţ de semenii lui; şi Socrate a băut paharul de venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuţii civice a Antichităţii. Nu nepăsare, nu dispreţ: suferinţa şi amărăciunea întreagă a morţii au pătruns inima mielului simţitor şi, în momentele supreme, au încolţit iubirea în inima lui şi şi-au încheiat viaţa pământească cerând de la tatăl Său din ceruri iertarea prigonitorilor. Astfel, a se sacrifica pe sine pentru semenii săi, nu din mândrie, nu din sentiment de datorie civică, ci din iubire, a rămas de atunci cea mai înaltă formă a existenţei umane". („Timpul", datat 12 aprilie anul 1881.)

... „Noi, poporul latin de confesie ortodoxă"

... „În toţi timpii un model de toleranţă religioasă"

... „Biserica este mama neamului românesc"

... „Hai să ne călugărim, căci nu suntem făcuţi să trăim între lupi."

... „Istoria omenirii este desfăşurarea cugetării lui Dumnezeu."

... „Moralitatea este pentru suflet identică cu sănătatea pentru trup!"

... „Naţionalismul este un semn rău la un popor."

... „Întreaga viaţă omenească este o viaţă a lucrului"

... „De aproape două mii de ani ni se predică să ne iubim, iar noi ne sfâşiem..."

În revista *Luceafărul* (20.09.1999), erau listate printre operele de inspiraţie religioasă ale lui Eminescu: ...*Sărmanul Dionis*, *Archaeus*, *Avatarii Faraonului Tlà*, *Moş Iosif*, *Cezara*, fie în versuri: *Scrisoarea I*, *Scrisoarea V*, *Epigonii*, *Eu nu cred nici în Iehova*, *Dumnezeu şi om*, *Preot şi filosof*, *Rugăciune*, *Antropomorfism*, *Memento mori*, *Rugăciunea unui dac*, *Răsai asupra mea*, *Ta twan asi*, *Demonism*, *Mortua est*, *Viaţa*, *Ce suflet trist*, *Povestea magului călător în stele*, *Înger şi demon*, *Confesiune*, *Melancolie*, *O, chilia mea sărmana* etc.

În studiul său *Creştinismul lui Eminescu*, Nichifor Crainic se referă, cu predilecţie la cele părăsite, întâi şi întâi: „Luceafărul e un poem, e poemul prin excelenţă creştin al literaturii româneşti."...„Figura lui Hyperion este aceea a unui androgin din stele, după cum am arătat în *Nostalgia Paradisului*, unde am analizat-o în comparaţie cu Ioan Botezătorul al lui Leonardo da Vinci şi Prinţul Mîşchin al lui Dostoievski. Androginul, fiinţă neutră în care sexele contrare se anulează în imperiul neprihănit de patimi al paradisului, reprezintă în artă cea mai înaltă plăsmuire a geniului omenesc. Creând pe Hyperion, Eminescu se rânduie printre geniile artei universale. Lucrul acesta ar fi de ajuns să ne dezvăluie nivelul superior al spiritualităţii poetului. Dar, deasupra lui Hyperion şi deasupra ierarhiilor ce constituie lumea creată, geniul lui Eminescu se avântă să ne sugereze prezenţa divinităţii însăşi".

La Kalidasa, în Kumarasambhava, Ardhanariswara – jumătate femeie (jumătate) dumnezeu – este alcătuirea împreună a lui Shiva și Parvati, care-i devine soție, în urma uciderii și învierii lui Kama – Cupidon.

Crainic nu face din *Mortua est* antiteza *Luceafărului* și din negația ei – *De e sens într-asta, e-ntors și ateu / Pe palida-ți frunte nu-i scris Dumnezeu* – opusul măreției îngerului îndrăgostit, ca-n Biblie, de o pământeană. În poezia Amicului F. I., ce datează aproximativ din aceeași vreme cu *Mortua est*, ar fi vădită credința în supraviețuirea sufletului. În *Cu mâne zilele-ți adaogi*, Crăiasa dulcii dimineți transformă moartea într-o părere, „un vistiernic de vieți". Încheierea hermeneuticii poetice a lui Crainic: „Când Eminescu se spovedește în rugăciune spunând: *Eu nu mai cred nimic și n-am tărie*, e ca și cum ar repeta în alți termeni cuvântul din Evanghelie: *Cred, Doamne, ajută necredinței mele!* Geniu după chipul lui Dumnezeu, păstrând sub ruine sufletești ardoarea adorării, pe deasupra genunilor sale filosofice planează zborul în lumina divină a Luceafărului."

Un Eminescu între Baudelaire și Tagore am prezentat și noi în lucrarea de licență *Mitul lui Zalmoxe în poezia lui Mihai Eminescu și Lucian Blaga* (1966), *Baudelaire și poeții români* – Corespondențe ale spiritului poetic (1973), *Sanskritikon, incluzând Cosmologia lui Eminescu între Veda și Edda* (2002), *Mantra Eminescu* (2011) etc. Dăm unele fragmente concluzive.

Luceafărul, poemul mai mult al nemuririi și mai puțin al geniului rece, propune trei ipostaze principale. Hyperion se știe, este, și tentația vieții îl determină când să nu mai vrea să fie, când să rămână în lumea sa, nemuritor. Cătălina, Dochie modernă și turpidă, are voința sublimă de a se înconjura cu nemurirea (Fata în grădina de aur voia chiar s-o îmbrace: „Fă-mi dar de nuntă nemurirea ta"). Drumul astrului este încercuitor: „o urma adânc în vis / De suflet să se prindă /.../ Se apridea mai tare / Și s-arunca fulgerător, / Se cufunda în mare" etc. Naşterea luceafărului din cer și din mare, din soare și din noapte se alătură banal izvorârilor involuntare. Cătălina le pierde din vedere. A treia atitudine, cea a lui Cătălin, este contrară lui Hyperion. Cătălin renunță la naștere și la nemurire:

Vom pierde dorul de părinți
Și visul de luceferi.

Hyperion, purtându-și nemurirea, își improviza naşteri inutile, Cătălin se vrea nenăscut, deși muritor. Copilul de casă, însă, încărcat de viață erotică, trezește silă față de marivaudage-ul lui prea apropiat față de dorurile cerului. Prin aceste subordonări ale caracterelor față de raporturile cu nemurirea, poemul are fețe deosebite și ceea ce nu e luciferic e rizibil în ordine tragică.
În poemele dacice, viața nemuritoare concurează geneza și stingerea

universală… Sarmis, Decebal, Arald, „copilul rege al codrilor de brad", Dochia, Călin Nebunul și cei mai mulți eroi mitici eminescieni, de altfel, există exemplar prin tragism nesecat. Cea mai groaznică răscruce pentru liniștea tăiată de împreunarea lumilor este și cea mai vast reprezentabilă fantastic sau simbolic: viața și moartea, plantate într-un același, să-i zicem, archaeu. Între viață și moarte e întârzierea nemuririi; dar nemurirea nu e nici viață, nici moarte, ci, uneori, și una și alta, polarizând cosmosul dacic. Expresiile nemuririi, ca revenire la viață sau plecare spre moarte, sunt mai multe în poezia lui Eminescu. Două fascinează îndeosebi, anume: vorbele magice ale magului din *Strigoii* – …„Iar duh dă-i tu, Zalmoxe, sămânță de lumină" – și începutul poemului *Mureșan*, publicat separat de Maiorescu – „Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă".

Revenind la mitul lui Zalmoxe în interpretarea eminesciană și a lui Lucian Blaga, se impun câteva concluzii cu privire atât la zeul-profetul, cât și la relațiile cu spiritul celor doi poeți. Invenția infinită de zei, mitul în mit, la Eminescu, revelează nemuritori absoluți, dispensabili prin identitatea spinozistă cu natura. La Lucian Blaga, zeii uciși prin purtătorii lui profetici, zeii relativi contaminând în absolut viața, opresc un traiect de genealogie divină. Zalmoxe, văzătorul chtonian, conduce în destin pe Orbul din cer. Uranismului și neptunismului eminescian i se substituie o nouă evaluare a existenței cu somn în mit. Trezia lui Zalmoxe, în misterul păgân al lui Lucian Blaga, e consecința prefacerii ciobanilor în priculici, a vervei sarcastice a gheboșilor, a voinței colective de a ucide. Supraviețuirea profetului, spre eternizare, înșiră viziuni paradisiace cu liniște apocaliptică (vetrele, miturile, lumina, somnul). Asemenea, Eminescu, fie ele și infernale, creează paradisuri continue (Insula lui Euthanasius, adâncul mărilor, Dacia etc.).

Zeul Zalmoxe eminescian se umanizează prin asocierea altui zeu: Joe îl umilește, Odin îi oferă exil în Valhalla (*Memento mori*). Magii, ca și blestemele, conciliază sau despart lumea și zeul, iar eroii aspiră cu folos spre condiția zeească, rămânând ei înșiși. Profetul Zalmoxe nutrește scârba pentru irealitatea și cruzimea zeilor, ură pentru mituri efemere și, zeificat zilnic, redevine spre aprofundarea soartei pământești în timp terestru. Oedipul mistic pe care îl îndreaptă dinspre sine pe căile oamenilor mișcă absolutul tainic înspre matca universului intangibil.

Maxima esență eminesciană, exprimată prin Zalmoxe, stă în creația tragică a celui nepătruns: lumea, oamenii nemuritori, sfâșiați de limitele nemuririi în centrul armoniei cosmice. Viața nemuritoare (*Gemenii*) concurează geneza și stingerea totului, prin expresia unduirii om-izvor. Călin Nebunul zvârle bomba justițiară spre cer, cum tracii lansau solul

deasupra lăncilor. Dar posibilitățile izvorului se ridică deasupra riturilor trace prin proiectarea în absolut până la antropomorfizare (*Mai am un singur dor*). Apa de dinaintea genezei, apa botezului („La solidarisation magique ou mystique / le bapteme, dans les significations pre-chretiennes / de l'homme a l'eau, lui confere de nouvelles possibilites de ‹germination›, d'une nouvelle naissance" / Mircea Eliade, *Locum refrigerii*, în „Zalmoxis", 1, 1938), setea, toate se circumscriu nemuririi pornind de la durerea nașterii, resimțită de la traci și predestinând căile neputinței: moartea în nemurire, blestemul, viața.

Pentru profetul Zalmoxe, însingurarea în viață și în moarte vorbește, nu de un principiu cosmic, ci de unul subconștient și ontologic. Omul strabonian, purificat de sclavia pe care i-o atribuise Strabon, ca și de voința zeificării, îndrăznește metafizic să identifice traiul tracic cu marele Orb – dumnezeul. Dacă Zalmoxe neromantic, venit la Eminescu din mitologia păgână, amintește de balansul spiritului arghezian în jurul divinității creștine, profetul lui Lucian Blaga, purtând pe umăr neputința și stângăcia lui Dumnezeu, își creează abstras esența omenească. De aici, implicația păgânismului zamolxian în dezbaterile ulterioare ale lui Lucian Blaga asupra dumnezeirii și lumii umanizează nuanțele absolutului. Funcțiile izvorului și blestemului, nemurirea privesc pe marele Orb; Zalmoxe le revelează numai. Epilogul lui Miron Costin (plecând de la *Geste* franceză): „Născându-ne murim, murind ne facem cenușă", ajunge la viziuni nevanitoase prin amploarea lor.

Eminescu și Blaga, prin acest leit-motiv comun, interpretat deosebit, se întâlnesc, indiferent de cauzalitatea fiecăreia din cele două opere. Același mit a generat atitudini poetice înrudite spiritului, deci compararea lor gratuită nu e forțată în sfera ideilor.

Să citești pe Eminescu fără a te gândi la Eminescu nu e un semn că te-ai gândit la Baudelaire, într-o ipostază fluidă, de corespondență luciferică a stărilor, a cauzelor și efectelor lirismului, poate ale versului. Ochiul cititor se solidarizează cu versul, cu coloanele iambului, cadențându-se pentru primirea armoniilor de substanță, cântului străbătător abisurilor, dar și pentru primirea pierderii de sine consimțite, a căutării în întâlnire, sursă de ecouri. Reîncarnarea eului liric se abandonează, cititorul, modest deodată, caută un alt cititor: dualitatea cheamă o unitate superioară a doi cititori și doi autori ce trec unul în locul altuia, care nu e nimeni, n-a fost și s-a poetizat. Gândul la poet schimbat pe cel la poezie dă sentimentul unui păcat.

O lectură paralelă: *Correspondences / Veneția*. Un sonet doctrină, unultrenos. O geneză secundă, o stingere trecută. Substantivul afirmației estetice – *La Nature*, verbul sepulcral absolut: „S-a stins", dar și aceste forme

de început vor corespunde, atât natura, cât și stingerea reunificând epic geneza dintâi prin amintirea muzicii străjuite de templu și viață:

La Nature est un temple ou de vivants pilliers
Laissent parfoit sortir de confuses paroles...

S-a stins viața falnicei Veneții,
N-auzi cântări, nu vezi lumini de baluri.

Ascensiunea corespondenței subțiază – coborând-o în infinită tristețe – coloana ființei duse a cetății venete, vestită sibilin din înecuri unde pădurile nu-și mai trimit simboluri.

Începutul prin cuvinte se încheie prin parfumuri, care cântă dintr-o parte, paradisiacă, răspunde în reducția bizantino-venetă: „Miresei dulci i-ar da suflarea vieții"; nu-s și n-au fost parcă acei „vivantes pilliers", nici omul, ci Okeanos, și nici templul, surpat acum, ci preotul, care a fost templul, sau numele templului supraviețuind să anunțe reîntoarcerea morții sau zădărnicia morții prin viață. O sugestie irumpe în tonalitatea celor mai lungi ecouri din depărtări metafizice:

Il est des parfums frais, comme des chairs d'enfants

Nu-nvie morții – e-n zadar copile!

Corespondența eminesciană exprimă un paradis ce se comunică numai sieși, cele ale lui Baudelaire sunt pornite din mijlocul infernului suprem. O cale apofatică, în spiritul armoniilor eminesciene, răzbate spre metafizica răului baudelairiană. Excesul de puritate – când e vorba de „corespondență" în accepția armoniei poetice – se întâlnește cu unul de morbiditate, încât nu poeții pot sta aproape, ca fire, nici universurile, cât claritatea, definibilitatea lor.

Două lecturi care duc în altă parte opunând romantismul lui Eminescu clasicismului parnasian, formal, al lui Baudelaire, predestinarea modernă a celui de-al doilea, imobilitatea astrală a celui dintâi. Venind de la Baudelaire la Eminescu, îl uiți pe unul sau nu-l sesizezi pe celălalt decât în termenii unei opoziții reciproc definitorii, ai unei descalificări critice: sistemele închegate în marginea uneia dintre cele două opere se ruinează cu zgomotul a cărui rezonanță trimite spre un comentariu necesar, nu neapărat unificator, nici teoretic, de negație a unei duble surse opuse. Crezi că-l știai pe Eminescu, ori că nu-l știai, că-l puteai afla ori nu pe

Baudelaire, că îndreptarea către unul şi altul, ori şi către unul şi către altul poate duce în neant, când descoperi o cale obişnuită, de lectură, de istorie citită, făcută, săvârşită – poate, e drept, şi inventată, trasată peste utopie. Pe incompatibilitatea bănuită intuitiv şi împăcată critic, pe romantismul decăzut sau decantizat, pe regăsirea printr-o corespondenţă ancestrală a armoniilor verbului înnăscut se sprijină perspectiva învechirii prin înnoire spre nuanţa cuprinsă sincer, convingător, eternităţii.

Studiul dedicat lui Eminescu reprezintă pentru Arghezi ceea ce reprezintă *Viaţa şi opera lui Edgar Poe* pentru Baudelaire, inclusiv ca viziune estetică şi complementară a personalităţilor, însă după aproape o sută de ani şi, parcă anume, într-o ipostază de retrospectivă pioasă („pioşenia noastră depăşită"), menită să rectitorească fiorul poetic pe care un poet anume, unic şi mare, l-a lăsat moştenire. Dacă poetul francez, teoretizând poezia, transcria fără semnele citării fraze din Poe, Arghezi va parafraza versuri proprii, sensul parafrazei atribuindu-i-l lui Eminescu („Femeia lui Eminescu nu e niciodată soţia, rămânând exclusiv amantă", în cunoscutul vers: „logodnică de-a pururi, soţie niciodată" etc.). Am risca speculând că, de transcris, la rândul său Arghezi transcrie din Baudelaire idei critice. Totuşi le vedem, originare şi regenerate după lunga lor evoluţie, apărând dintr-un unic şi vast creuzet care este spiritul arghezian, într-o aparentă, revolută înstrăinare de sine: discursul de poetică.

Modernitatea, până la clasicismul ei, lasă să răsune în poetica lui Arghezi hamletianul strigăt al lui Rimbaud de a fi modern. Proiectarea şi reflectarea ei din lumea lui Eminescu îi gravează originalitatea românească, inexprimabilă. În mărturisirea poetică, Arghezi sugerează, insinuează, construieşte, cu o naturaleţe a apropierii de obiect care are aerul detaşării, cu o volubilitate uitucă în faţa imposibilului asumat. Eseul său ar fi cazanie, dacă nu s-ar pamfletiza spre a da viaţă unei stări, intermitente asemeni vulcanilor (dacă s-ar sfârşi unde începuse), dacă s-ar dedubla într-o profesiune de credinţă. O individualitate pecetluită în sine, exteriorizându-se doar magnetic, călcându-şi „pioşenia depăşită", orgoliul satisfăcut – se înfăţişează autentic actul împărtăşirii despre geneza şi soarta poeziei în eternitate. O spovedanie a lui Eminescu nu mai avea rezonanţă în epocă. Eminescu însuşi va fi cu atât mai auzit, cu cât cel care vorbeşte despre el i se îndepărtează, spre a se apropia de ascultătorul de aici, cu mesajul, cu „traducerea" lui. Mărturisirea este simbolică, pioşenia noastră – depăşită. Certitudinea mare este poezia, voinţa şi împlinirea ei totală, de la inaccesibilul accident al geniului la diletantism („dragostea de a scrie e un început de talent", nu numai o definiţie eliadescă, dar şi o conştiinţă specifică a condiţiei literaturii.

Caracterul de mărturisire eminesciană cheamă, în locul spiritului critic, spiritul poetic. Contemporanii geniului depun mărturie falsă.

Studenții Amitei Bhose l-au gustat de mult în original, profesoara Tagore a putut să evite chiar gustul morții incinerându-se în București lângă mormântul lui Eminescu, împrăștiindu-se în cosmosul lui Orfeu și al lui Tagore deopotrivă. Doctrinele mileniului trei nu vor putea evita ceea ce se impusese filosofului N. Bagdasar în 1938 contrastul dintre civilizația europeană acum pe același trend americană materialistă și cultura indian-orientală a sufletului, a interiorului. Dacă încorporarea gândirii lui Tagore în cultura română în anii 20 și 30 a putut fi destructurată chiar prin Tagore însuși sovietizat al treilea, al patrulea Tagore vor fi iar și iar Tagore cel dintâi, cel adevărat, chiar dacă India s-ar dezice de Tagore ca mama de fiu, el încă ar înfiora pe români cobind tragic cu prețul că India ar face cunoștința lui Eminescu alungat din țara lui deconstruit în cheie românească și pe demitizările formalizante o vishva bharati ar putea fi fondată pe numele lui Tagore și Eminescu, poetul Indiei și poetul României ar da un exemplu de *advaita* (nondualitate).

Cum s-ar defini un indianist român de sorginte eliadescă, eminesciană, brâncușiană etc. Au folosit termenii de indo-eminescologie, indo-brâncușologie. Atunci când Eliade trăia acum în Calcutta realizez covârșitoarea latență a indo-eliadologiei, un domeniu de data asta nu atât indo-românesc, cât universal-indian-românesc pe rădăcini pe cât de interiorizate și pierdute, pe atât de revelate în sensibilitățile și inteligențele indianistice noi. Comparatismul, etimologismul, indo-europenismul, antropologismul, estetismul, medicinismul etc. sunt printre cuvintele-cheie care ar putea caracteriza studiile formale în indologia românească. Tendințele hermeneutice introduse de Eliade și aplicate de Sergiu Al-George au alternat cu preocupări analitice pe subiecte specifice de la nonviolență-Miorița sau Eminescu-Veda la intense studii asupra lui Shankaracharya ori Vedanta ale generației tinere. Traducerile, mai ales din sanscrită, câștigă teren paralel cu cele după intermediar sau repovestirile, cererea de literatură indiană de orice fel fiind mai mare decât pot oferi specialiștii. Amatorismul comercial inflaționează piața cu o impresie de opulență greu de dezamorsat. Fondul românesc al Bibliotecii Naționale din Calcutta nu este catalogat sau consultabil. Câteva mii de volume reprezentative pentru cultura română fac loc și contribuțiilor indologice în vârf cu vol. XIV al *Operelor* lui Eminescu în care este publicată *Gramatica sanscrită* de Franz Bopp în traducerea acestuia, exemplificările foarte numeroase sunt în devanagari în caligrafierea lui Eminescu în amurgul creației

sau, după Amita Bhose, editoarea *Gramaticii* în prima tinerețe berlineză.

Statuile lui Eminescu ne înconjoară parcă de pretutindeni, umbre în relief, în marmură și bronz ale amintirii sale, ale permanenței geniului românesc. Pornind de la înfățișarea poetului de la 19 ani, la 27 și la 39, de la universul infinit eminescian, mai toți sculptorii noștri i-au reprezentat chipul.

Primul dintre aceștia este Ion Georgescu, dacă nu luăm în considerare masca executată de Filip Marin. Ion Georgescu a lucrat două efigii și un bust academic, comemorativ, nepoetic.

În schimb, proiectul de la început de veac al lui Dimitrie Paciurea, sfărâmat în drum spre a fi expus în străinătate, a deschis un ciclu de căutări ale înseși sculpturii românești de valoare universală. Documentele reținn că *Eminescu* al lui Paciurea avea duh și dimensiuni titanice, michelangeliene.

Gheorghe Anghel avea să ivească, după jumătate de secol, poate răspunsul la acel proiect, la toate proiectele de statui eminesciene. Oscar Han și Ion Jalea, Romul Ladea și Cornel Medrea, Ion Vlasiu, Ovidiu Maitec, dar cine nu i-a înălțat monumente, multe cunoscute, intrate în istoria artei noastre mai vechi și mai noi. Lucrările fără valoare s-au pierdut în uitare sau anecdotică.

La Ion Jalea, chipul poetului și al revoltei se reîntâlnesc în toate personajele basoreliefului *Împărat și proletar*. Ochii eminescieni, la Oscar Han, au văzut în eternitate, în spiritul pur al frumuseții. Despre bustul de Cornel Medrea s-a spus că nu seamănă cu modelul – imaginar – dar că rămâne un Eminescu.

O operă profilată pe vastitățile cerești ale *Luceafărului* este nemuritorul bronz datorat lui Gheorghe Anghel, care, parcă, așteaptă mereu suflarea nesfârșitei ființe eminesciene.

Paul VI

Pomul vieții